

Már félig betegen érte Őfelsége újabb kegyének megnyilvánulása, amikor 1910-ben a miniszteri tanácsosi címet és jelleget, 1913-ban pedig a valóságos miniszteri tanácsosi rangot nyerte el.

Temetése f. évi szeptember 10-én a budai farkasréti temetőben szaktársainak őszinte részvéte mellett folyt le. Egyesületünk elnöksége koszorút helyeztetett a ravatalra és részvétiratot intézett a mélyen sujtott családhoz.

Lászlóffy Gábor emlékét mindig tisztelettel fogja őrizni a magyar erdészet. Nyugodjék békében!

Ujabb magaséptmények Boszniában és Herczegovinában.

Irtai: *Sztehlo Gyula* társulati főmérnök. a boszniai és hercegovinai országos kormány erdőgazdasági osztályának volt építőfőmérnöke.

Bosznia és Hercegovina okkupálása után az országos kormánynak akkori erdészeti osztálya (Forstdepartement) kénytelen volt a szükséges erdészeti magaséptmények létesítéséről is gondoskodni. Az akkor rendelkezésre álló anyagi és egyéb eszközkhöz képest azonban ezek az éptmények csak nagyon lassan és a viszonyoknak nem egészen megfelelőleg épülhettek s eleinte csak kisebb, kezdetlegesebb, mondhatni szükséglakásokról kellett az erdei személyzet részére gondoskodni.

Ez természetszerűleg a leggyorsabban akként történhetett, hogy már meglevő, belföldi építési mód szerint létesített épületeket vett meg a kormány és pedig lehetőleg olcsó áron.

Egy másik módja ezen épületek létesítésének az volt, hogy a kormány kisebb vállalkozók által olcsó erdészlakokat építtetett, amelyekért az illető vállalkozók azután a nekik megfelelő erdőrészekben tövön fát kaptak.

A harmadik mód az volt, hogy a kérdéses épületek legnagyobb részt robotmunkával lettek megépítve és így a kormánynak csak az anyagok beszerzéséért kellett készpénzt kiadni.

Az így létesített erdészeti épületek legnagyobb része természet-szerűleg már elhasználódott, vagy már dűledezőfélben van.

A mai viszonyoknak ezek az épületek semmiképpen sem felelnek meg, s így a kormánynak újabb, jobb, czélszerűbb és a mai viszonyoknak megfelelőbb épületekről kellett és kell gondoskodnia.

Ezen épületek létesítésénél az illető szakosztály főleg a következő szempontokból indult ki.

1. Az épületek lehetőleg *járt utak* mentén és az *idő viszonyosságainak* ki nem tett területeken legyenek felépítve, de mégis mindig akként, hogy az épületek a körzetükhöz tartozó erdőrészekről ne legyenek oly távol, hogy az erdészeti személyzetnek ezáltal túl nagy fáradság és idővesztés okoztassék.

E két körülményt sokszor bizony nehéz egymással összeegyeztetni, de különös körülmétekintés és lelkiismeretes tanulmány után ez többnyire mégis sikerült.

2. Minthogy a vízviszonyok főleg Hercegovinában, a Karszt vidékén oly rosszak, hogy néha mértőföldre sem lehet iható vizet találni, nagy gondot kellett fordítani arra, hogy az erdészeti épületek lehetőleg *források* közelében létesüljenek. Ahol az semmiképpen sem volt elérhető, ott természetesen a vízszolgáltatásnak egyedüli másik módjához, ciszternák létesítéséhez kellett folyamodni.

3. Az épületek lehetőleg *kőből* vagy *tégelából* legyenek építve és cseréppel befödve. Ott, ahol ilyen anyagok beszerzése igen költséges, természetesen faházak létesítésére kellett gondolni.

4. Az épületben lévő lakások az illető lakók (erdőgondnokok, erdővédek, erdőkerülők stb.) igényeinek megfeleljenek, azaz az illetőknek azt a bizonyos polgári kényelmet nyújtsák, amely a mai viszonyok között már megkövetelhető, mely mellett azonban fényűzésről szó sem lehet. Mindenkinnek állásához képest a magáét. Egyes nagyobb családdal bíró erdészeti közegek igényei is lehetőleg tekintetbe lettek véve, de ezt a körülményt legtöbb esetben már csak azért sem lehet kellőleg figyelembe venni, mert az erdészeti közegek sokszoros áthelyezéseknek is vannak kitéve.

5. Az építés gazdaságos és olcsó legyen.

6. Az épületek építési módja olyan legyen, hogy azoknál az éghajlati viszonyok (eső, hó, bóra, magas fekvés) minden irányban tekintetbe vétessenek és hogy épületcsoportoknál az egyes épületek az égtájaknak megfelelően és rendeltetésük szerint helyeztes-

senek el, mi mellett a lakószobáknak a helyes égtáj felé való és a melléképületeknek megfelelő elhelyezésére különös gondot fordítanak.

Ezen főbb szempontok betartása mellett létesültek az újabb, és joggal mondhatni a mai viszonyoknak teljesen megfelelő erdész-lakok (erdészeti magasépitmények) Boszniában és Hercegovinában, amelyek a következőkre oszthatók fel:

- I. erdőgondnoksági épületek,
- II. erdőgondnoki lakások,
- III. erdőgondnoksági irodaépületek,
- IV. erdővédi (erdőkezelői) lakások,
- V. erdőőri lakások,
- VI. erdei menházak,
- VII. vadászati épületek,
- VIII. erdei munkáslakások,
- XI. erdei kalibák, kunyhók és barakkok s végül
- X. melléképületek.

Tárgyaljuk tehát ezeket sorjában.

I. Erdőgondnoksági épületek.

Ezek olyan épületek, amelyeknél az erdőgondnok és az erdőgyakornok lakása az irodai helyiségekkel egy tető alatt vannak.

Felemlíthetők ezek közül, mint a legujabbak *az ugari és a tesliői erdőgondnoksági épületek*.

1. *Az ugari erdőgondnoksági épület* (1. ábra) egyemeletes, mintegy 230 m^2 beépített területtel bír és a következő helyiségeket foglalja magában:

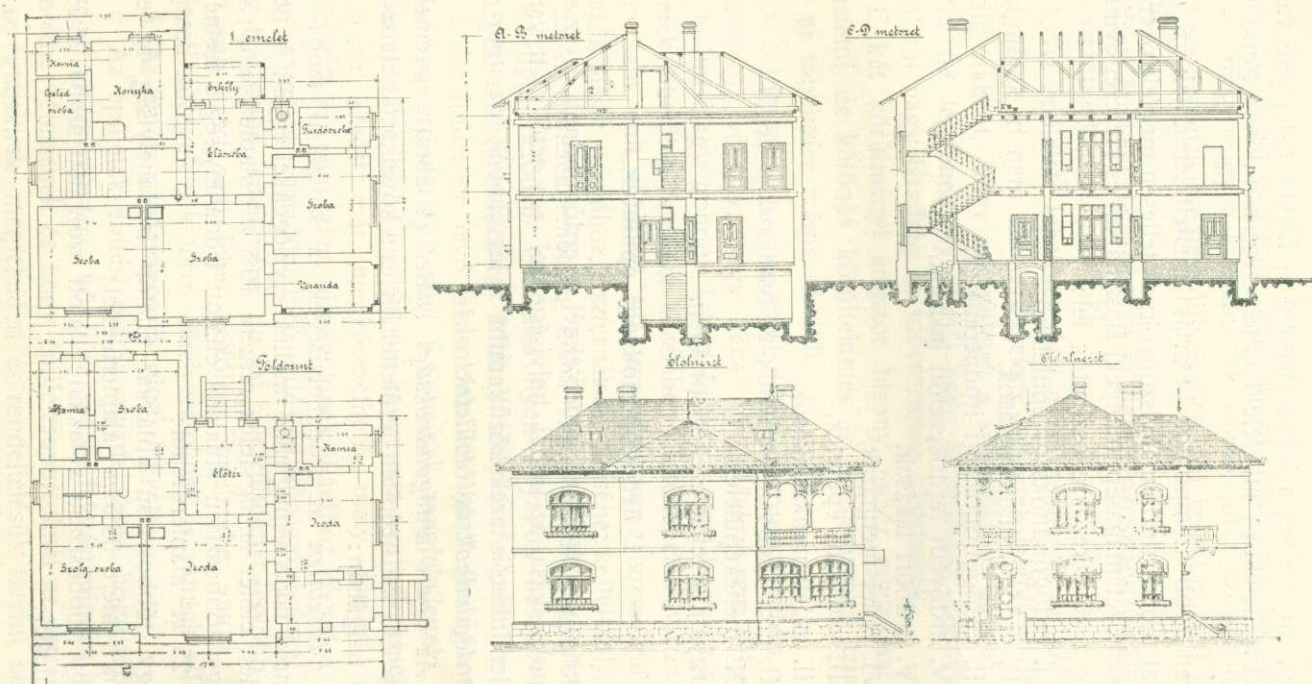
A *földszinten* az irodahelyiségek, a szolgálati szoba és a gyakornoki lakás a megfelelő mellékhelyiségekkel együtt és pedig:

fedett előtér az ügyfelek részére $10\cdot5\text{ m}^2$ alapterülettel;

nagy, többszörös ablakkal ellátott irodahelyiség a személyzet részére 25 m^2 alapterülettel;

nagy, többszörös ablakkal ellátott irodahelyiség az erdőgondnok részére $33\cdot5\text{ m}^2$ alapterülettel;

nagy, többszörös ablakkal ellátott szolgálati szoba $25\cdot25\text{ m}^2$ alapterülettel;

1. ábra. Az ugari erdőgondnoksági épület.

21.25 m^2 alapterületű egyablakos gyakornoki szoba a hozzátartozó 12.5 m^2 alapterületű egyablakos kamrával, mely azonban hálószoba céljára is kitűnően használható;

7.5 m^2 alapterületű és az irodához tartozó egyablakos kamra, amely irattárnak igen jól bevált;

19 m^2 alapterületű és két kisebb ablakkal jól megvilágított előtér;

17 m^2 alapterülettel bíró és egy ablakkal ellátott lépcsőházon s végül

2.25 m^2 alapterülettel és a megfelelő ablakokkal ellátott klozet.

Amint az alaprajzból kivehető, az egyes helyiségek úgy vannak csoportosítva, hogy az ügyfelek és a szolgálati személyzet részére külön-külön bejárók készültek.

Az ilyen fajta alaprajzi elrendezések a lehető legcélszerűbbek, mivel a személyzet és az ügyfelek csak a meghatározott időben találkoznak a helyiségekben és így egymást nem zavarják és nincsenek egymásnak útjában.

Az *emeleten* van az erdőgondnok lakása, amely a következő helyiségeket foglalja magában:

19.5 m^2 alapterületű kellőleg megvilágított előszoba;

három lakószoba, amelyeknek összes alapterülete mintegy 85.5 m^2 és amelyek egy-egy nagy többszörös ablakkal vannak ellátva.

Ezek a szobák, háló-, ebédlő- és nappali (esetleg fogadó) szobáknak tekinthetők.

A hálószobából nyílik a 8 m^2 alapterületű egyablakos fürdőszoba.

Az ebédlőből nyílik egy zárt és 11.25 m^2 alapterületű veranda.

Az előszobából 7.00 m^2 alapterületű erkélyre juthatni.

Ugyancsak az előszobából nyílik a 21.25 m^2 alapterületű egyablakos konyha megfelelő takarékos tüzhelyllyel.

A konyhából nyílik a 7.5 m^2 alapterületű cselédszoba és a 4.5 m^2 alapterületű kamra.

Az előszobából juthatni még a megfelelő nagyságú klozetbe is.

Az alaprajzi elrendezésből kivehető, hogy a lépcsőházból az előszobán át a lakásba és a konyhába juthatni.

A lakószobák mind egymásmellett vannak elhelyezve és egymásbanyilók s igen czélszerű a fürdőszobának a hálószoba mellett való elhelyezése.

A konyhának, cselédszobának és kamrának az elrendezése szintén igen czélszerűnek mondható, amennyiben ezek mintegy külön szárnyépületben vannak elhelyezve.

Ezen helyiségeken kívül rendelkezésre áll még az erdőgondnokság mintegy 30 m^2 alapterületű pincze és az egész padlás.

Az épület homlokzata, egyszerűsége daczára, igen tetszetős s nincsen nyílásokkal tulterhelve, amely körülmény főleg az egyes nagy többszítású ablakok alkalmazása által volt elérhető. Igen jól veszik ki magukat a főhomlokzat ablakai előtt alkalmazott virágtartók, melyek ma vidéki épületeknél igen sokszor alkalmaztatnak és amelyek az épületnek bizonyos barátságos, kedves külsőt adnak.

Az ilyenfajta épületek összes *építési költsége* rendes viszonyok között mintegy 30.000 koronát tesz ki.

E helyen tárgyalható az a sokat vitatott kérdés is, hogy vajjon czélszerű-e az erdőgondnoksági lakást és az irodahelyiségeket, valamint a gyakornoki lakást és a szolgálati szobát *egy tető alá építeni* és hogy nem volna-e czélszerűbb az erdőgondnok lakását teljesen *különálló épületben* elhelyezni.

A vélemények e tekintetben a szakférfiak körében igen eltérők. Egyesek helyesebbnek tartják az egy tető alá való építést, mások ellenben az elkülönített építkezéseket. Némelyek kényelmi szempontból jobbnak tartják, ha az erdőgondnok lakása és az irodahelyiség egy épületben van, mások ellenben helytelenítik az ilyen építkezést. Valódi tárgyilagos okok sem az egyik sem a másik elrendezés ellen voltaképen nem hozhatók fel és a kétféle elrendezésnek megválasztása inkább izlés dolga. Mégis általában a tapasztalat azt tanítja, hogy czélszerűbb külön épületet emelni erdőgondnoki lakásnak és egy másikat az irodahelyiségek, szolgálati szobák és gyakornoki lakás elhelyezésére. Mert ha mindezek egy tető alatt vannak és még oly sok és elkülönített bejárásokkal is bír az épület, sohasem kerülhető el teljesen az, hogy az erdőgondnoknak többnyire nagyobb számú családja az ügyfelekkel is sokszor igen kellemetlen és felesleges érintkezésbe ne jöjjön.

Sokan azt az ellenvetést tehetik az ellen, hogy két különálló épület mindig drágább, mint egy esetleg emeletes épület.

Ez az ellenvetés azonban ott, ahol a telek ingyen rendelkezésre áll, alig jöhet tekintetbe.

Mások avval is érvelnek, hogy ott, ahol a gondnoki lakás és az irodahelyiségek egy épületben vannak elhelyezve, csak egy tetőszerkezet kell.

Ez az érv sem lehet mérvadó az erdészeti kincstárnál, amelynek sok olcsó fa áll rendelkezésre, de nem szabad megfelelkezünk arról sem, hogy az emeletes épületnek az építése már magában is drágább. Ha azonban az erdőgondnoki lakásnak, az irodának s egyéb helyiségeknek egy épületben kell lenniök, úgy az emeletes építési mód az egyedül czélszerű, mert csak így lehet a legjobban elkerülni azt, hogy az erdőgondnok családja az ügyfelekkel ne jöjjön érintkezésbe.

Más tárgyilagoss indokok az emeletes építkezés mellett nem hozhatók fel, mert az egészségi követelményeknek (szárazság) a magassíködszint ép úgy megfelelehet, mint az emelet.

Hátránya az emeletes épületeknek a sok lépcsőjárás is, amely körülmény ugyan nem sokat vet a latba, de sokaknak mégis ártalmára lehet. Hisz vidéki épületeknek a városbeliekkel szemben általában egyik előnyeként tekinthető az, hogy nem kell annyi lépcsőt járni.

A telek árának kérdése itt nem jöhet tekintetbe, mert hisz az a legtöbb esetben ingyen áll rendelkezésre.

2. *A teslicí erdőgondnoksági épület* (2. ábra).

Ez szintén emeletes, verandával és erkélylyel bíró épület, melynek összes beépített területe mintegy 180 m².

A földszinten az ügyfelek és irodacélok részére szolgáló helyiségek, valamint a szolgálati szoba és az erdőgyakornoki szoba a szükséges mellék helyiségekkel vannak elhelyezve.

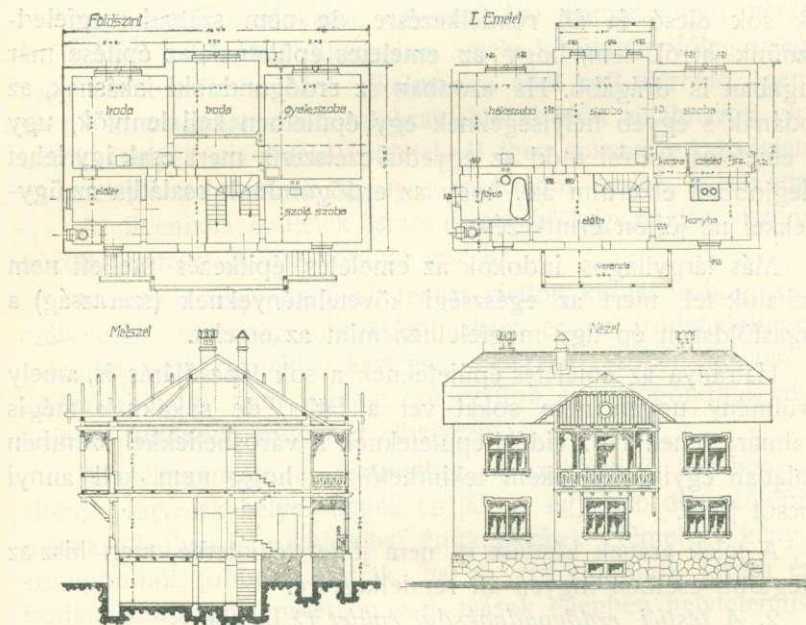
Az egyes helyiségeknek az alapterületei általában kisebbek, mint az ugar-i erdőgondnokságnál, de még mindig elegendők és megfelelők.

Az emeleten van az erdőgondnok lakása, mely áll: előszobából, hálószobából, ebédlőből és nappali szobából (fogadó szobából), a

hálósobából nyíló fürdőszobából, melyekhez jön a konyha, cseléd-szoba, kamra és klozet.

Az egyes helyiségek méretei itt is kisebbek, mint az ugar-i erdőgondnoksági épületnél, de a céljuk megfelelők.

Az előszobából juthatni a verandára és az ebédlőből az erkélyre. Az előszoba (előtér) oly nagy és világos, hogy az nappali tartózkodási helyül, sőt étkezési czélokra is alkalmasan használható.

2. ábra. A teslići erdőgondnoksági épület.

Ezen helyiségeken kívül rendelkezésre áll az erdőgondnoknak még egy padlásszoba, megfelelő pinczehelyiség és a padlás maga.

Az épületnek a homlokzata egyszerűsége daczára megnyerő.

Megjegyezhető még, hogy az egész épület a „Bosnische Holzverwertung Aktiengesellschaft in Teslić” czégnek jóvoltából villamvilágítással és vízvezetékkel is el van látva.

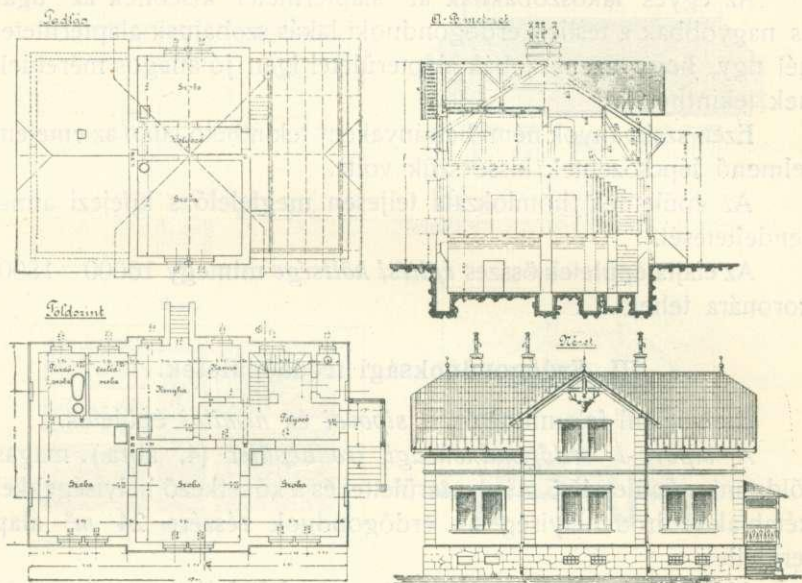
Igen nagy előnyök ezek, amelyek csak ott érhetők el, ahol

az ilyen épületek nagy gyártelepek közelében vannak elhelyezve, amely eset itt éppen fenforog.

Az ilyenfajta épületeknek összes *építési költsége* rendes körülmények között mintegy 25.000 K-ra tehető.

II. Erdőgondnoki lakások.

Az erdőgondnoki lakások tisztán az erdőgondnok részére szolgáló s esetleg a szolgálati és erdőgondnoki szobákat magukban foglaló épületeket.

3. ábra. A Šipovoi erdőgondnoki lak.

Ezek közül felemlithetők a *šipovoi*, *olovoi* és *hanpjesaki* épületek, amelyek igen kis különbséggel mind egyforma szabványuak (3. ábra).

Minthogy ezek közül elsőnek a *šipovo-i* erdőgondnoki lak-épület létesült, ezt fogjuk a leírás tárgyává tenni.

Ez magasföldszintes épület, melynek középső része emeletileg van kiképezve és beépített alapterülete mintegy 190 m^2 .

A földszinten van az erdőgondnok lakása, míg az emeletileg kiképezett részben a szolgálati és erdőgyakornoki szoba.

Az erdőgondnoki lakás áll három egymásbanyiló és egyenként egy-egy kettős ablakkal ellátott szobából és tartozékaiból (fürdőszoba, konyha, kamra, folyosó, cselédszoba és klozet).

A bejárati ajtó előtt kis fedett előtér van, melynek célja az, hogy az épületbe való bejárás lehetőleg védve legyen.

Azonkívül vannak az épületben kellő pinczehelyiségek és a padlástér.

Az egyes lakószobáknak az alapterületei kisebbek az ugari és nagyobbak a teslic-i erdőgondnoki lakás szobáinak alapterületeinél úgy, hogy ezen szobák alapterületei igen jó átlagos méretűeknek tekinthetők.

Ezen szabványok némi hátrányaként tekinthető talán az emeletre felmenő lépcsőzetnek kissé szűk volta.

Az épületnek homlokzata teljesen megfelelő s kifejezi annak rendeltetését.

Az efajta épületek összes *építési költsége* mintegy 16000—18000 koronára tehető.

III. Erdőgondnoksági irodaépületek.

Ezek közül felemlíthetők a *sipovoi* és *nemilai* épületek.

A *sipovo-i erdőgondnoksági irodaépület* (4. ábra.) magas-földszintes épület $45.5\ m^2$ alapterülettel és a következő helyiségekkel: kétaablakos irodahelyiség az erdőgondnok részére $24\ m^2$ alapterülettel,

$18\ m^2$ alapterületű kétaablakos irodahelyiség a személyzet részére, melyből egyablakos, $6\ m^2$ alapterülettel bíró irattár és $2\ m^2$ alapterületű s a Wertheim-szekrény elhelyezésére szolgáló helyiség nyílik,

kétaablakos $24\ m^2$ alapterületű szolgálati szoba,

$9\ m^2$ alapterületű szoba és $3.75\ m^2$ alapterületű kamra az irodaszolga részére,

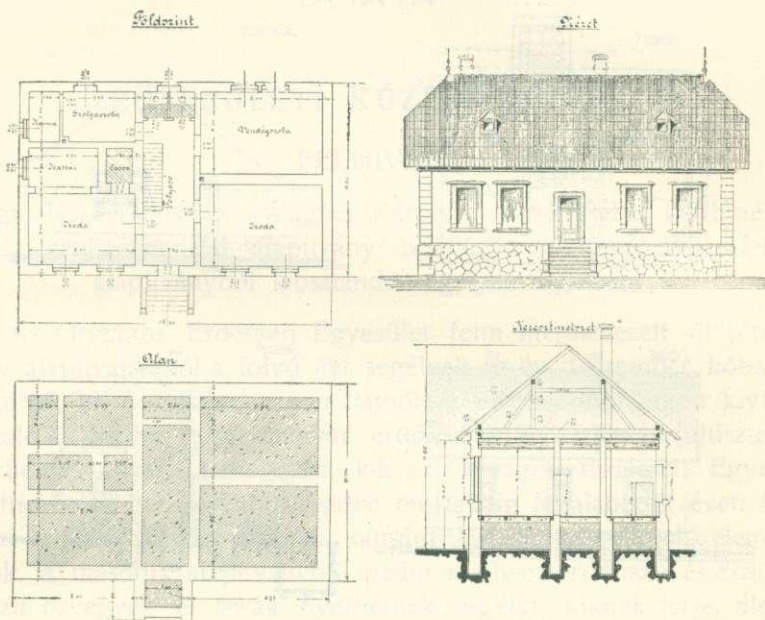
$18.25\ m^2$ alapterületű folyosó és végül

$3\ m^2$ alapterületű klozethelyiség.

Ezen alaprajzi elrendezés tanulmányozásánál szembeötlenek az aránylag nagy alapterületű irodahelyiségek.

Igen helyesnek mondható a Wertheim-szekrény elhelyezésére szolgáló helyiségnek az elrendezése mivel az mintegy az épület közepében van elhelyezve, ami a pénztárba való betörés ellen nagy biztonságot nyújt.

Helyesnek mondható az is, hogy az irodaszolgának az iroda-épületben van a lakása (nőtlen embert gondolva) s így az iroda-épület mindig a kellő fölügyelet alatt áll.

4. ábra. A šipovoi erdőgondnoksági irodaépület.

Czélyszerű a szolgálati szobának az elrendezése is.

Némileg hátrányosnak mondható a padláshoz vezető lépcsőnek a folyosóban való elhelyezése.

Az épület homlokzata egyszerű és a hozzátartozó erdőgondnoksági laképület homlokzatához hasonló.

Az ilyenfajta épületek összes építési költsége mintegy 8000—9000 K-ra tehető.

Kisebb beépített alapterülettel bír és a czélnek mégis teljesen megfelel a *nemilai erdőgondnoksági irodaépület* (5. ábra), amelynek

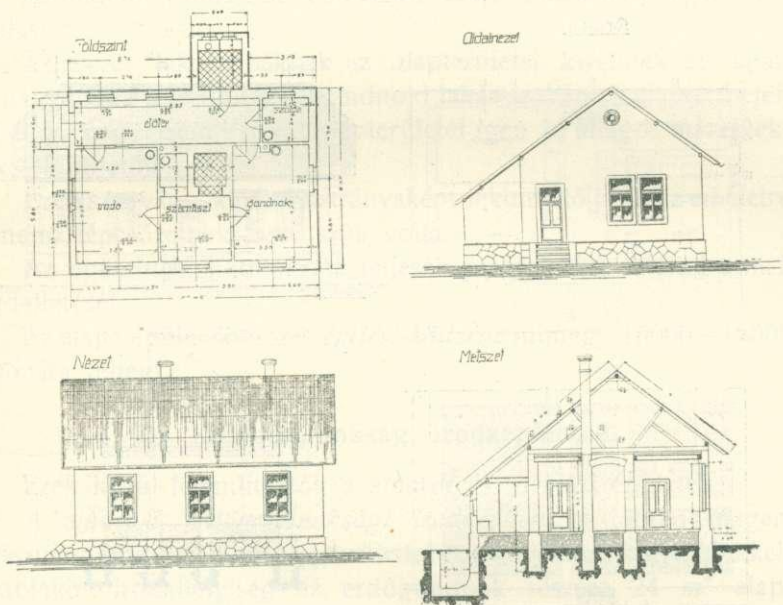
összes beépített területe mintegy 95 m^2 , mely területből az egyes helyiségek belterületére mintegy 73 m^2 esik.

A benne lévő helyiségek a következők:

irodahelyiség az erdőgondnok részére,

irodahelyiség a személyzet részére,

helyiség a számtiszt részére a megfelelő kis kézi irattárral és a Wertheim-szekrény elhelyezésére szolgáló helyiséggel,

5. ábra. A nemilai irodaépület.

előtér az ügyfelek részére,
kis kamra az irodaszolga részére és végül a megfelelő klozet-helyiségek.

A padlásra való feljárás kívülről történik létra segítségével. Az épület homlokzata a lehető legegyszerűbb.

Osszehasonlítva ezt a két irodaépületet, szembeötlő az, hogy a nemilai épület sokkal kisebb alapterületű és majdnem ugyanazon helyiségekkel bír, mint a šipovo-i épület, aminek tanulsága az, hogy nem szükséges erre a célra mindig oly nagy helyi-

ségeket építeni, mint amilyenek a šipovo-i épületben vannak. Evvel azonban ne legyen az mondva, hogy ne építsünk nagyobb erdőgondnoksági irodákat is, mert hisz azoknak a nagysága kell, hogy az illető erdőgondnokság ügyforgalmához mért legyen, úgy hogy nagy forgalmu erdőgondnoksági irodáknál három-négy irodahelyiségre és az ügyfelek részére nagyobb váróhelyiségre van szükség.

(Vége lőv.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

FELHIVÁS

a „gr. Tisza Lajos“, a „Wagner Károly“, az „Erzsébet királyné“, a „Luczenbacher Pál alapítvány“-ból és a „Faragó Béla“-féle alapítványból kiosztandó segélyek ügyében.

Az Országos Erdészeti Egyesület fenn megnevezett öt jótékony alapítványából a folyó évi segélyek ez év december hóban osztatnak ki. Az elsőnek a kamataiból az olyan önhihájukon kívül szorult helyzetbe jutott magyar erdőtisztek és erdészeti altisztek nyerhetnek anyagi támogatást, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek első belépésüktől kezdve mostanáig legalább öt éven át tagjai voltak s mint ilyenek, tagsági kötelezettségeiknek eleget tettek. A második alapítványból pedig az olyan erdőtisztai és erdőaltisztai özvegyek és árvák nyerhetnek segélyt, kiknek férje, illetőleg atyja az Országos Erdészeti Egyesületnek állandóan és szintén legalább öt éven át tagja volt és tagsági kötelezettségét teljesítette. A harmadik alapítvány segélyeért olyan elhalt magyar erdőtisztek árva leányai folyamodhatnak, kik az egyesületnek halálukig s szintén legalább öt évig tagjai voltak és tagsági kötelezettségeiknek eleget tettek. A negyedik alapítványból hasonló feltételek mellett erdőtisztai özvegyek és árvák, az ötödikből erdőtisztek és altisztek árvái nyernek segélyt.

Ezen feltételekhez képest felhívjuk tehát az érdekelteket, hogy hiteles okmányokkal felszerelt **bélyegtelen** folyamodványaikat legkésőbb folyó évi november hó 1-ig az Országos Erdészeti Egye-